
Beteckning:

Institutionen för Humaniora och Samhällsvetenskap

Erikjansarna
Brev från Amerika - en identitet i förändring?
1848-1866

Jenny von Schéele
September 2010

C-uppsats
Historia C/Läroprogrammet

Historia C
Roger Kvist

Innehållsförteckning:

Inledning.....	3
1. Syfte	4
2. Teori	4
3. Tidigare forskning	6
4. Källor och källkritik	12
5. Frågeställning	13
6. Metod	14
Bakgrundshistoria.....	16
1. Erik Jansson.....	16
2. Erik Jansson etablerar sig i Hälsingland	17
3. Ett samhälle börjar ta form.....	17
Undersökning.	19
Slutsatser och Diskussion.....	32
Sammanfattning	36
Käll- och litteraturförteckning.....	37

Inledning.

I början av 1840- talet började den svenska utvandringen till Amerika vilket skulle fortsätta en bit in på 1900-talet. Orsakerna till denna stora utvandring berodde till största del på försörjningsproblemen som uppkommit i Sverige vid denna tid samtidigt som befolkningen ökade markant.

Alfta socken utgör ett kärnområde för den första Svenska massutvandringen till Amerika.¹

Erik Jansson född 1808, en bondeson från Biskopskulla som fått en uppenbarelse från Gud. Han avlägsnade sig från kyrkan och började predika om sin uppenbarelse. I Hälsingland vid denna tid var det vanligt att man samlades för läsning och bön hemma hos någon i byn. Erik Jansson drog sig till dessa trakter år 1843 och fick många anhängare främst i Alfta socken där det saknades en ledare bland läsarna. I takt med att församlingen växte fick den allt starkare kritik av kyrkan och sockenborna. Situationen började bli ohållbar av förföljelser och förakt. År 1846 emigrerade Erik Jansson till Amerika med de första församlingsmedlemmarna, de fick i folkmun namnet Erikjansarna. Många medlemmar upprätthöll en viss kontakt med sina släktingar hemma i Sverige via brev. Många av dessa brev finns fortfarande bevarade.

En studie av brev intresserade mig för undersökningen. Kan man få ut någonting av de hemskickade breven till släktingar som skrivits av Erikjansarna från Amerika och i så fall vad?

Då människor i alla tider haft ett stort behov av tillhörighet, identitet och etnicitet, växte en idé fram om att jag skulle undersöka om och hur detta förändras för dessa människor. Hur hanterade människorna situationen när de som främmande grupp kom till ett helt nytt land med nya livsvillkor och ett helt nytt liv stod framför deras fötter? Hur hanterar människor en sådan situation. Gav de upp sina svenska rötter och sin svenska identitet för att bli helomvända Amerikaner, eller gjorde de något för att upprätthålla den?

Kan brevens innehåll besvara de frågor som uppkommer om Erikjansarnas livsöden? Kan man få en ny insikt om deras nya livssituation i det nya landet och hur de förhåller sig till den?

---

¹ Söderberg 1982. Sid. 15

1. Syfte

Syftet med denna undersökning är att studera den svenska identitetens förändring hos Erikjansarna i Amerika som den återspeglar sig i brev till Alfta 1848- 1889. För att kunna skönja en förändring hos dessa människor kommer en undersökning av brev skrivna av dem, tillsammans med tidigare forskning granskas för att eventuellt se en förändring.

2. Teori

Carina Rönnqvist skriver i sin avhandling om svensk identitet i Kanada under 1900- talets första hälft. Jag tänker utgå från hennes teorier och se om de stämmer in på mitt undersökningsområde angående Erikjansarnas identitet och förändring i Amerika. Rönnqvist skriver om olika teoretiska begrepp som står som grund för avhandlingen, sedan för hon en diskussion kring definitioner, utveckling och användning av avhandlingens teoretiska perspektiv.

Den teoretiska definition som jag fann vara mest relevant i min undersökning var den etniska definitionen som Rönnqvist diskuterar och skriver: För att en individ ska kunna identifiera sig med en etnisk grupp, måste han/hon känna en samhörighet, som medvetet eller underförstått relateras till en uppsättning av exempelvis gemensamma värderingar eller kulturella särdrag.² Rönnqvist presenterar ett antal teorier från olika forskare. En av dem är Barth. År 1969 presenterade Fredrik Barth sitt kulturgränsbegrepp i introduktionen till *Ethnic Groups and Boundaries*. Där ställdes frågan om mekanismerna bakom etnisk gruppbildning på sin spets. Var det verkligen relevant att studera kulturen, det som hände inom gruppen, när identitetsskapandet i själva verket föreföll helt beroende av mötet och jämförelsen av andra grupper? Om han inte lika ensidigt betonat de yttre faktorernas betydelse som många velat göra gällande, förändrade Barth härigenom synen på etniciteten som fenomen. Istället för att i den tidigare forskningen kartlägga kulturella karaktäristiska, accentuerade han själva mötet.³ Hur bemöter man andra grupper när man kommer till ett nytt land med starka band till sin

---

² Rönnqvist 2004. Sid. 19

³ Barth 1969."Introduction". E publikation:

<http://walk2geographies.files.wordpress.com/2009/03/barth-introduction-ethnic-groups-and-boundaries.pdf>

egen grupp? Är man öppen eller sluter man sig? Detta beror på identifieringen med den egna gruppen. Hans teori innebär således inte en ensidig fokusering på etniska gränser och ett förnekande av kulturen. Istället framhåller han att det förra perspektivet kan vara mer givande än det senare att utgå från vid en vetenskaplig undersökning. Han berör också den viktiga frågan om interaktionen mellan den inre kärnan (kulturen) och de yttre gränserna (kulturmötena). Här menar han att kulturen, den inre kärnan, måste problematiseras utifrån utbytet av kunskap och värderingar i mötet med andra grupper.⁴ För att en individ ska kunna identifiera sig med en etnisk grupp, måste han/hon känna en samhörighet, som medvetet eller underförstått relateras till en uppsättning av exempelvis gemensamma värderingar eller kulturella särdrag.⁵ I en artikel från 1996 försöker Eugeen Roosens ringa in innebörden av den etniska identiteten som begrepp, socialt fenomen och analytiskt redskap. Till viss del ifrågasätter han Barths gränsbegrepp och menar att identifikationen inom den egna etniska gruppen är lika stark som avgränsningen mot andra. Han jämför också den etniska sammanhållningen med släktsammanhållning och går så långt som till att föreslå att gränsmetaforen måste ersättas av en storfamiljsmetafor, något som i synnerhet gäller i migrationssammanhang. Eftersom de etniska gränserna inte vuxit fram över en lång tidsperiod, utan konstitueras i direkt samband med de olika etniska gruppernas etablerande i det nya samhället, menar Roosens att det blir fruktlöst att förklara den inre etniska sammanhållningen i termer av gränsskapande och gränsupprätthållande. Erikjansarna anlände till Amerika som en gemensam religiös grupp, vilket förutsätter att de bar på samma värderingar, att de också hade gemensamma kulturella särdrag ser jag som en självklarhet då de flesta kom från samma region i Sverige, Hälsingland och då främst från Alfta socken. I dessa sammanhang går det helt enkelt inte att bygga upp en identitet enbart på en negation, på ett aggressivt markerande av vad som *inte* är vi, även om det kanske är först i mötet med de andra etniska grupperna som den egna etniska identiteten aktualiseras.⁶ Erikjansarna var en sammansvetsad stark etnisk grupp, men hur lång tid kan man bevara denna samhörighet i ett nytt land med ny kultur och andra värderingar?

---

⁴ Barth 1969. Sid 15ff. E publikation:

<http://walk2geographies.files.wordpress.com/2009/03/barth-introduction-ethnic-groups-and-boundaries.pdf>

⁵ Rönnqvist 2003. Sid. 19

⁶ Rönnqvist 2004. Sid 21

Självklart var de Erikjansarnas syfte att de skulle bevara sina normer och att de skulle få leva i fred med dessa då de byggde upp Bishop Hill. När människor kommer i kontakt med nya händelser och upplevelser i livet förändras deras tankesätt och många gånger sätts deras värderingar på prov. Inte lång tid efter att Erikjansarna byggt upp sin koloni sköts deras ledare Erik till döds, efter Eriks bortgång börjar sakta människorna i kolonin söka kontakt med omvärlden. Kommer man att kunna se en förändring hos människorna och deras identitet ju längre de befunnit sig i Amerika? Finner de nya gemensamma värderingar och kulturella särdrag så de kan återskapa en ny identitet i sitt nya funna land?

3. Tidigare forskning

År 2004 gav Carina Rönnqvist ut sin avhandling: *Svea folk i Babels land- svensk identitet i Kanada under 1900- talets första hälft*. Den kommer att stå som grund för min undersökning tillsammans med breven. Min undersökning handlar om svensk identitet i Amerika men syftet är desamma. I sin introduktion till avhandlingen på sista sidan skriver Rönnqvist i korta ordalag avhandlingens innehåll:

Svea folk i Babels land belyser svenskt identitetsskapande i Kanada under 1900- talets första hälft. Detta var på många sätt en dynamisk period med stora slitningar mellan nationella enhetssträvan hon den kanadensiska staten och etnisk kraftsamling hos invandrargrupperna. Samtidigt pågick en moderniserings- och sekulariseringsprocess, där kyrkan som tidigare fungerat som en sammanhållande institution alltmer förlorade sin självklara status.⁷

Jag har under föregående rubrik presenterat Rönnqvist teorier, nu följer en presentation av hennes undersökning. För att Rönnqvist ska kunna belysa identitetsskapandeprocessen har hon tagit upp tre huvudproblem. Det första problemet rör identitetsskapandets gränser och begränsningar samt innehåll och former, vilka inkluderades och vilka exkluderades i gemenskapen? På vilka sätt begränsade respektive möjliggjorde den kanadensiska immigrantmiljön svensk sammanhållning och bevarade en svensk identitet på en mer generell plan? Hur verbaliserades och manifesterades den svensk- kanadensiska identiteten? Det andra problemet som hon belyser rör inflytandet från centrala referenspunkter som det svenska Kanada förde en direkt dialog med, det vill säga hemlandet Sverige, värdlandet Kanada och den skandinaviska invandrargruppen samt Svensk- Amerika. Hur förhöll man sig till nationella och etniska influenser från dessa områden i sitt sökande efter en egen identitet i ett nytt land? På vilket sätt yttrade sig detta?

---

⁷ Rönnqvist. 2004

Det tredje och det sista problemet som hon belyser rör införlivandet av och samspelet med andra identitetsskapande faktorer, såsom exempelvis kön och religion. Hur, varför och i vilka sammanhang integreras andra identiteter i det svensk-kanadensiska? Och när blev andra identiteter viktigare än den nationella/etniska?⁸

I sin slutsats understryker Rönnqvist att det största problemområdet som denna avhandling undersökt rör det svenska identitetsskapandes gränser och begränsningar, innehåll och former. Barths kulturgränsteori var en tacksam ingång till undersökningen, inte minst genom de frågor som den ställer om behovet av den yttre definitionen i relation till inre sammanhållning och en (eventuell) kulturell inre kärna.⁹

Hur förhöll sig då den svenska gruppen i Kanada vid mötet med värdsamhället och andra etniska grupper? Vilka inkluderades och vilka exkluderades? På vilket sätt möjliggjorde eller begränsade den kanadensiska miljön svensk sammanhållning och bevarade den svenska identiteten?

Analysen har delats upp i två delar, det yttre gränsskapandet och ”den inre kärnan”. En grupp invandrare i Kanada som ansågs sig ha svenskt ursprung. Undersökningen har visat att gränserna och solidariteterna har kunnat se lite olika ut både under tid och mellan de olika undersökningsnivåerna.¹⁰

Etniciteten behöver inte vara en identitet som överordnas alla andra sociala identiteter. I det tredje och sista problemet som Rönnqvist tar upp i denna avhandling försöker hon utreda samspelet och konkurrensen mellan religion och etnicitet, respektive genus och etnicitet. Hon vill besvara frågorna om hur, varför och i vilka sammanhang dessa identiteter integreras i den svensk-kanadensiska, samt när dessa andra sociala identiteter också blev viktigare än de etniska.¹¹ Jag vill poängtera att jag inte kommer att undersöka och utreda genusperspektivet i min undersökning, dock kommer genus att återkomma i liten utsträckning då det har en viss betydelse i emigrationssammanhang.

Undersökningen har visat att samtidigt som de flesta församlingar hade övergivit det svenska språket och inte längre hade en svensk profil bestod de flesta av de granskade församlingarna fortfarande år 1955 av övervägande skandinaver eller svenskar. Att döma av de förklaringar

---

⁸ Rönnqvist 2004. Sid. 15f

⁹ Rönnqvist 2004. Sid 306

¹⁰ Rönnqvist 2004. Sid 306

¹¹ Rönnqvist 2004. Sid 312

som ges till både språkskiftet och den minskade svenska profileringen kunde denna utveckling vara en konsekvens av församlingarnas försök att behålla den andra generationens unga svenskar som endast behärskade engelska språket och som också hade gift sig utom den etniska gruppen. Utvecklingen i Alberats svensk-kandensiska, gick inte entydigt från att ha varit en etnisk, religiös gemenskap till att bli en religiös gemenskap i praktisk och faktiskt betydelse. Här skriver Rönnqvist att vi kanske hellre denna period ser en övergång i förståelsen av själva begreppet ”Luthersk” som med tiden inte längre självklart var synonym med att vara svenskt. Svenskheten och Lutherdomen hade med andra ord gått skilda världar – men endast som konceptbetraktande.¹²

På ett påtagligt sätt erbjöd landet olika möjligheter för kvinnor och män, vilket också skulle få tydligt genomslag i gruppens framtida sammansättning. De unga svenska kvinnorna och männen bidrog i lika höga grad till etniskt gränsöverskridande och integration genom blandäktenskap, men det var av mycket olika orsaker. Medan invandrarkvinnorna kunde få ett lättare liv genom att gifta sig utom den egna gruppen såg männen det som mest strategisk riktigt att gifta sig med en svensk kvinna.¹³

Rönnqvist avrundar med sin slutsats att skriva om svenskhetsens bevarande: I denna avhandling är det framförallt barnets roll som redskap för ett etniskt bevarande i invandrarsamhället som har tillfört nya perspektiv på förståelsen av det svensk identitetsskapande i främmande land. Barnet representerade framtiden och skapade hopp och förväntningar hos både föräldrar och organisationer. När invandringen av svenskar avstannade var det endast genom barnen som svenskheten skulle överleva.¹⁴

Kjell Söderberg gav 1981 ut sin avhandling: *Den första massutvandringen- en studie av befolkningsrörlighet och emigration utgående från Alfta socken i Hälsingland 1846- 1895*. Söderberg skriver bl.a. om emigrationens orsaker vilket kommer att vara till hjälp då det fanns en orsak till varför Erikjansarna valde att emigrera. Kände de inte samhörighet med det svenska samhället?

I fråga om emigrationens orsaker menar man att det funnits en latent benägenhet att utvandra hos en stor del av befolkningen, vilket dels haft sin grund i försörjningsproblemet till följd av den snabba folkökningen under

---

¹² Rönnqvist 2004. Sid 313f

¹³ Rönnqvist 2004. Sid 316

¹⁴ Rönnqvist 2004. Sid 317

1800- talet, dels det stora intresse för Amerika, som bland annat kommit till uttryck i tidningar och broschyrer, där Amerika ofta framstått som det stora framtidslandet.¹⁵

Att Söderberg valt Alftasocken som utgångspunkt för sin undersökning, är för att det var där som massutvandringen till Amerika tidigast slog igenom i Sverige.¹⁶

Den kraftiga ökningen av jordbruksbefolkningen i Sverige fram till 1800- talets senare hälft blev ett resultat av en mycket stark tillväxt av de obesuttna grupperna. I Alfta kulminerade andelen obesuttna år 1880. Den var då 66 procent. Av detta framgår att proletariseringen utgjorde ett stort och växande agrarsocialt problem i slutet av 1700- talet och en stor del av 1800- talet såväl på riks- och länsplanet som på sockennivå i Alfta.¹⁷

Den kraftiga folkökningen och samtidigt sjunkande giftemålsfrekvensen resulterade i ett stigande antal vuxna ogifta personer i Alfta. Kvinnorna blev ofta svåra att placera på arbetsmarknaden, vilket bidrog till att problemet med proletariseringens ytterligare skärptes. Detta förhållande måste naturligtvis ha inverkat i hög grad på flyttningsmönstrets utseende inte minst i samband med massutvandringen 1846.¹⁸

Under 1800- talet hade liberala idéer trängt in på de flesta områden av samhällslivet och utmynnat i krav på en mängd olika reformer. Representationsreform, tros- och religionsfrihet samt näringsfrihet hörde till de mer långtgående. En successiv vidgning av tros- och religionsfriheten ägde rum på 1850-, 60- och 1870- talen. 1846 och 1864 var viktiga år för näringsfrihetens införande. Missnöje i olika former med förhållande i det gamla bondesamhället utgjorde också en bra grogrund för den från 1840- talet växande amerikapropagandan i Sverige. Till stora delar framställdes där Amerika, som frihetens förlovade land och ett Kanan som flöt av mjölk och honung- något som givetvis stod i den skarpaste kontrast till de förföljelser och svårigheter som inte minst medlemmarna i den religiösa erikjansarsekten i Hälsingland fick uppleva vid decenniets mitt.¹⁹

Jag kommer även att använda mig av Maria Wallenberg Bondesson avhandling: *Religiösa konflikter i norra Hälsingland 1630- 1800*.

Under denna tidsperiod uppstod ett större antal religiösa konflikter i norra Hälsingland, Wallenberg studerar dessa konflikter och söker finna orsaken till detta. Hon skriver även om Erikjansarna vilket kommer mig väl till pass, kunde man kanske redan här se en identitets-

---

¹⁵Söderberg 1982. Sid. 15

¹⁶ Söderberg 1982. Sid 24

¹⁷ Söderberg 1982. Sid 35

¹⁸ Söderberg 1982. Sid. 37

¹⁹ Söderberg 1982. Sid. 218

förändring hos dem vilket utlöste utvandringen. Innebörden av religiös konflikt beskriver Wallenberg:” Det innefattar alla former av konflikter där religiösa element är centralt. Konkret innebär det, i det här sammanhanget, tre fenomen: konflikter i samband med häxprocesser, konflikter under religiösa väckelser samt smärre religiösa konflikter, vilka bland annat tagit sig uttryck i trolldoms- och hädelsemål”.²⁰

Wallenberg skriver i sin avhandling, *Religiösa konflikter i Hälsingland under 1630- 1800-talet*, att varför hon väljer att skriva om Hälsingland är att det området uppvisar en stor mängd av religiösa konflikter.²¹ Under senare delen av 1700- talet dominerades norra Hälsingland av ett antal religiösa konflikter, det uppstod religiösa väckelser. Dessa väckelser varade i flera decennier och i mitten av 1800- talet uppstod nya konflikter som avlöste varandra i stort sätt utan uppehåll. De väckta kritiserade till exempel präster och oomvända sockenbor och menade att de som inte omvänt sig var fördömda. Prästerskapet menade å andra sidan att de väckta var fanatiska och störde ordningen i församlingarna. Sådana anklagelser ledde till kyrkliga förhör och varningar och många väckta blev åtalade för religiösa brott.²² Maria skriver att det är en del av syftet med avhandlingen att försöka förstå detta lokala särdrag och dynamiken bakom lokala konflikter och konfliktmönster. Varför jag väljer att ta upp detta är att jag vill att läsaren ska få en bild av hur människorna i dessa väckelser såg på sin identitet och varför de valde en ny riktning i sitt liv, utifrån ett sådant perspektiv kan det ses som intressant då jag skriver om den svenska identitetens förändring hos Erikjansarna. Ser jag en förändring i deras identitet i Amerika har dessa människor gått igenom en stor process i sitt liv både vad gäller identitet och etnicitet i sitt hemland och sitt nya land. De har i så fall lämnat den kulturella kärnan som var deras religion för något för dem okänt och främmande.

Som tidigare skrivits var det många av de nya väckelsernas medlemmar som ställdes inför kyrkoförhör och många blev åtalade för religiösa brott. Detta hände med Erik Jansson och tillsammans med hans församling valde de att lämna Sverige då situationen blev ohållbar för dem. Maria skriver: ”Till skillnad från väckelserna under 1700- talet hade erikjansismen i stort sett krossats. Rättegångar och andra repressiva åtgärder hade till slut gjort erikjansarnas tillvaro i socken omöjlig”. Vid mitten av 1800- talet utvandrade Erik Jansson och många av

---

²⁰ Wallenberg 2003. Sid. 1

²¹ Wallenberg 2003. Sid. 4

²² Wallenberg 2003. Sid. 3

hans närmaste anhängare till USA och åren efter följde många erikjansare i Hälsingland deras exempel. Eftersom många erikjansare utvandrade är det möjligt att identifiera dem i flyttningslängder. Cecilia Wejryd har poängterat att Erik Jansson gav utvandringen en religiös betydelse och ställde krav på sina anhängare att utvandra. Trots de relativt stora läromässiga skillnaderna mellan väckelserna – erikjansarna fördömde till exempel den uppbyggelselitteratur som varit så central inom det föregående århundrades väckelse – så finns en kontinuitet mellan väckelserna. I en del fall byggde kontinuiteten på släktförbindelser. Men det var ändå inte släktskap som stod för den största kontinuiteten mellan väckelserna under respektive århundrade, utan bostadsort. De av Erik Janssons anhängare som valde att följa honom till USA kom alltså i mycket stor utsträckning från samma område som de väckta under 1700- talet och det fanns absolut en stark väckelsetradition i samhället. Tidigare forskning har i stor utsträckning hävdad att erikjansismen främst attraherade lägre sikt i samhället – småbönder, unga människor, det permanent jordlösa proletariatet – och väckelsen har tolkats som en reaktion mot försämrade sociala och ekonomiska villkor. Anledningen till att så många som utvandrade var unga och jordlösa, var att utvandringen skedde hushållsvis. En bonde och bondehustru utvandrade med barn, tjänstefolk och inhysesfolk, och då blir naturligtvis majoriteten obesuttna.²³

Wallenberg skriver att hennes undersökning emellertid visar att det fanns en betydligt större kontinuitet i väckelseengagemanget än så, men sambandet mellan erikjansismen och tidigare religiösa rörelser i socken var inte fullt så direkt. Det handlade snarare om en väckelsetradition i vissa familjer och i vissa delar av socken, där Erik Janssons budskap hade stora möjligheter att falla i god jord- alldeles oavsett om det för tillfället fanns aktiva väckelse grupper inom dessa familjer eller i dessa områden.²⁴

Bror Walan skriver i *Invandrarna och kyrkan*, om emigranterna och deras medförande av nya väckelserörelser till Nord Amerika där den kom att skapa sin historia under förhållanden, som ur flera synpunkter var annorlunda än hemlandet. Han tar upp den religiösa splittringen och vad de har för karaktär. En sak som skiljde Erikjansarna åt från de övriga invandrarna var religions och samfundsfrågan. Så var ur flera synpunkter fallet för dem, som på de hela taget var lojala med Svenska kyrkan och folkkyrkoidén. Eftersom i Amerika alla kyrkor var frikyrkor, ställdes de folkkyrkliga svenska invandrarna inför problemet att så gestalta en

---

²³ Wallenberg 2003. Sid. 232ff

²⁴ Wallenberg 2002. Sid. 235

frikyrka, att de i denna i de nya omständigheterna på bästa sätt gav uttryck för den kyrkosyn, de fört med sig som arv från hemlandet.²⁵ Anledningen att Erikjansarna emigrerade var att i Amerika fanns religionsfrihet vilket inte fanns i Sverige vid denna tid, även om många började bryta sig ur svenska kyrkan. Att starta ett samfund för deras tro var en dröm i det nya landet som skulle besannas. I denna avhandling kan jag få en klarare syn hur de upprätthöll sin identitet i det nya landet och vad som särskiljde dem åt från de övriga emigranterna som hade kommit dit av andra skäl än religionsfriheten.

4. Källor och källkritik

Den största vikten i min undersökning kommer jag att lägga på breven som jag har fått tillgång till. Dessa brev är originalbrev från Erikjansarna. De första breven är från 1848 och de sista breven är från 1889- talet. Det är ett stort antal brev som finns bevarade. Jag har läst 75 av dem och de finns på Alftas hembygdsgård. Det går inte att urskilja ett mönster om det är mest kvinnor, män eller ungdomar som skriver hem, utfallet står sig ungefär lika. Många av dessa brev finns det avskrifter på och för att underlätta läsningen har jag använt några av dessa, jag har dock varit noga med att gå in i arkiven för att gardera mig att originalbreven finns till hands. Breven ser jag som en mycket tillförlitlig källa då dessa är original och det inte finns mycket att ifrågasätta om dem. Men jag är medveten om att svårigheten att finna det jag söker till min undersökning då innehållet i de flesta av breven har en stor religiös innebörd. För att kunna se en förändring behöver jag brev under ett lite längre tidsförlopp. De första breven borde av naturliga skäl innehålla mer religiöst innehåll än de senare breven då Erikjansarna var nyanlända och ivriga att bygga upp sitt samfund med sin tro.

Den tidigare forskningen som kommer att användas till undersökningen är relevanta till ämnet, dock kommer jag använda några avhandlingar mer än andra. Carina Rönnqvist skriver om svensk identitet i Kanada och det är den som kommer att stå som bas för min undersökning då jag skriver om Erikjansarnas identitet i Amerika. För att förstå själva processen med utvandringen ser jag Kjell Söderbergs avhandling som ett bra komplement till Rönnqvist där han studerar befolkningsrörligheten och emigration utgående från Alfta socken i Hälsingland, likaså Maria Wallenberg Bondessons avhandling *Religiösa konflikter i norra Hälsingland 1630- 1800* som just tar upp de religiösa konflikter i Hälsingland vid denna tid då Erikjansarna bröt sig ur den svenska kyrkan och emigrerade till Amerika. Med dessa

---

²⁵ Walan 1963. Sid. 8

källor som bas kommer jag försöka besvara de frågor som jag ställt till undersökningen. Det som kan vara ett problem för denna undersökning är att det finns många olika brevskrivare, det hade underlättat om det funnits flera brev från en och samma avsändare, dock finns ett antal brev bevarande från en A. Berglund, han var även pastor hos Erikjansarna, dessa är originalbrev, det återfinns också två brev från enkan Marta Ersdotter och två från en Elin Olson vilket också är originalbrev.

Några av breven är alltså avskrifter, men jag finner dem som trovärdiga då jag har varit i kontakt med originalbreven, jag har använt mig av dem för att underlätta läsandet. Ett brev som är en avskrift har jag inte varit i kontakt med originalet men jag finner det trovärdigt då även andra författare har refererat till detta brev, jag vill upplysa läsaren om detta.

5. Frågeställning

Frågeställningarna till detta arbete kommer att grundas på syftet med arbetet, den svenska identitetens förändring hos Erikjansarna i Amerika, som den återspeglar sig i brev till Alfta 1848 till ca 1870- talet. Mina frågor grundar sig på Rönqvist tre huvudproblem i sin avhandling.

1. Vilka var dem som ansågs och betraktades tillhöra gemenskapen, alltså vilka inkluderades och vilka exkluderades? På vilket sätt begränsade respektive möjliggjorde den amerikanska immigrantmiljön erikjansarnas sammanhållning?
2. Hur förhöll man sig till nationella och etniska influenser från det nya landet i sitt sökande efter en egen identitet? Hur visade sig detta?
3. Hur och varför integreras andra identiteter hos erikjansarna? Om så skedde, när blev andra identiteter viktigare än den egna?

Med dessa frågor kommer jag att försöka utföra en undersökning med hjälp av brev samt material som är relevant för ämnet.

Jag hoppas och att dessa frågor kommer att gå att besvara. Visar det sig att det kommer bli svårt får jag ställa mig frågan vad det var som gick fel och om jag ställde fel frågor till materialet och försöka bearbeta detta.

6. Metod

Som Rönqvist skriver fanns en stor enhetssträvan hos de stora invandrargrupperna såsom nationell och etnisk sammanhållning. Erikjansarna var inte ett undantag, om de inte i större utsträckning försökte eftersträva detta då de migrerade från Sverige av religiösa skäl. Då de anlände till Amerika var det i syfte att bygga upp ett eget samhälle där de kunde få leva efter sin tro utan påtryckningar från omvärlden. Någon gång måste den svenska identiteten förändrats hos Erikjansarna. Om jag finner en förändrad syn utifrån breven, stämmer den då in med Rönqvist forskning? Rönqvist forskning och min undersökning handlar om två olika länder men det borde finnas ett samband mellan dessa. Utvandrarerna kom från samma land, de hade samma kultur och under denna tid var människor religiösa, Erikjansarna särskiljer sig här dock från de övriga då de hade en mycket speciell religiös tro. Men i övrigt anser jag att Rönqvist avhandling kommer att vara till stor hjälp för min undersökning om Erikjansarnas och deras förändring av den svenska identiteten.

För att besvara mitt syfte och mina frågeställningar kommer jag granska de brev som finns bevarade från Erikjansarna. Dessa brev finns på Alftas hembygdsgård i Ovanåkers kommun. Där har jag suttit och läst igenom breven för att sedan relatera innehållet till den tidigare forskning jag avser att använda. Stämmer den tidigare forskningen om identitet in på mitt material? Kan man se en röd tråd genom människors sätt att förhålla sig till ett nytt land var man än hamnat?

Jag anser att det är mycket viktigt för mig att sätta mig in i den tidigare forskningen för att förstå hela processen, är jag inte insatt i den kommer det bli svårt för mig att utläsa någon förändring i breven, vilket är viktigt då detta är syftet med uppsatsen.

Materialet jag använt mig av kommer till största del från Alfta där det finns rikligt med information om Erikjansarna och utvandringen. Ett besök på Emigranternas hus och hembygdsgården räckte långt för att få tag på bra och tillförlitliga källor. Original breven får av naturliga skäl inte lämna hembygdsgården så det har gått åt åtskilliga timmar vid deras arkiv. Avhandlingarna som jag avser att använda har jag fått tips från min handledare, jag hittade även två av dem på emigranternas hus i Alfta.

Antalet bevarade brev långt över 100 st. Jag har läst 75 av dessa brev, original och avskrifter. Jag har valt att använda brev som är daterad från 1848 då de var nyanlända och starkt påverkad av sin religion till 1866 då kolonin hade varit upplöst några år, de två sista breven är från 1889 dessa har jag tagit med för att innehållet visar att människorna kommit ifrån den religiösa aspekten. De första breven innehåller mycket religiös predikan desto längre tiden går desto mer kommer de bort från den aspekten. I undersökningen har jag tagit med 12 brev då jag fann att många brev vid samma årgång är av samma innebörd, i de flesta brev från 1848 till 1850 är innehållet nästan densamma trots olika brevskrivare osv. ett mönster som kan skönjas till det sista brevet. Därför valde jag att plocka bort många brev i undersökningen och tog med så pass många att man kan se en förändring, de tolv breven får representera de övriga. Varför jag tog med just de 12 breven som undersökningen grundar sig på är för att de är tidtypiska och att tre av breven är skriven av en avsändare och två av dem av en annan avsändare, jag vill kunna skönja en förändring hos en människa och inte enbart olika, därav mitt urval av breven. Man får komma ihåg att detta var en ganska kort process, de första emigranterna kom till Amerika 1846, år 1850 sköts Erik Jansson till döds och runt 1860 hade kolonin upplösts, det hände mycket i dessa människors liv på kort tid vilket man kan se en genom förändring i deras brev ganska snart efter deras ankomst.

Bakgrundshistoria

Innan jag börjar skriva om min undersökning vill jag ta upp lite bakgrundsfakta om hur det såg ut i Hälsingland vid denna tid då migrationen började på allvar, jag kommer även ta upp lite fakta om Erikjansarna så läsaren får en bild av dessa människor och vad det var som gjorde att de migrerade till Amerika.

1. Erik Jansson

Här kommer jag att göra en kortare beskrivning om Erik Jansson och hans anhängare så läsaren får en bild av dem innan undersökningen påbörjas.

Erik Jansson föddes i Biskopskulla år 1808 i december som ligger ca 15 km norr om Enköping och 40 km från Uppsala. Hans föräldrar var bönder och bodde i Torstuna. Erik arbetade själv som bonde och beskrivs som en duktig arbetande karl. När Erik var 22 år gammal fick han en uppenbarelse från Gud: Då föll det mig i tankarne hvad Jesus Kristus gjorde då han vandrade ibland menniskorna på jorden... så bad jag honom, att jag skulle blifva helbregda, och på samma stund detta uppenbara tecknet fullkomnades uppå min kropp...²⁶ Detta beskriver Erik som sin första uppenbarelse och efter denna började han studera bibeln. År 1835 gifte han sig med Maja Stina Larsdotter och arrenderade en tid en gård i Torstuna. Efter tre år hade han nog med pengar för att köpa sig en egen gård. Han började studera mer intensivt och började fem år senare att predika. Torstuna och Österunda blev det centrum som utgick för Erik Janssons väckelse. På denna tid hade Erik ett oproblematiskt förhållande till statskyrkan då han besökte sin hemkyrka regelbundet. Men så småningom kom Erik att allt mer avlägsna sig från kyrkan. En av hans största lära var att den kristne är utan synd och till och med saknar möjlighet att synda. Detta gjorde att prästerskapet började vända sig mot honom.²⁷

---

²⁶ Isaksson 1995. Sid. 16

²⁷ Isaksson 1995. Sid. 17

2. Erik Jansson etablerar sig i Hälsingland

Från slutet av 1700- talet var det vanligt att bönder i Hälsinglans samlades för bön och läsning hos någon i byn, vid mötena läste man ibland upp långa brev eller religiösa utläggningar av läsare. Det var naturligt att Erik Jansson drogs till en bygd där den religiösa friheten redan tycktes etablerad och där befolkningen verkade särskild mottaglig för en förkunnare som krävde lydnad och försakelser.²⁸ Erik Jansson hittade sina flesta lärjungar i Voxnadalen och framför allt i Alfta, där samlingarna var särskilt utbredd. Samtidigt saknades en stark ledargestalt bland läsarna som kan ha gjort det lättare för honom att värva anhängare där.

Då Erik Jansson nådde stora framgångar i Alfta försökte han sprida sin lära till andra socknar i Hälsingland, Gästrikland och Dalarna. Erik Jansson erhöll mest inflytande i Söderala socken. Då Eriks församling växte började han att kritisera kyrkan allt mer, i detta samband uppmärksammades det kända bokbålet 11 juni 1844. Erik Jansson och hans anhängare började kritiseras allt mer och de många svartmålningarna om dem i dagstidningar gjorde att gruppen svetsades samman ytterligare.²⁹ Erik Jansson arresterades så småningom efter rader av bokbål och sin lära. Situationen blev ohållbar för Erik Jansson och hans anhängare då de förföljdes och föraktades av det övriga samhället. Så påbörjades en flykt över till Amerika där de kunde leva i fred med sin tro då det rådde religionsfrihet i det förlovade landet. Erik Jansson anlände till Amerika år 1846 med sin familj och sina närmaste församlingsmedlemmar. Därefter började den stora utvandringen från Hälsingland till Amerika för erikjansarna och nya livsöden skulle gå dem till mötes.

3. Ett samhälle börjar ta form

Hur förhållandena i Bishop Hill de första åren såg ut är svårt att få en klar bild om, men att det var fattigt och att många dog var det ingen fråga om, samtidigt arbetade människorna hårt för att bygga upp sitt samhälle som de skulle finna frihet i. Isaksson refererar till en artikel om Bishop Hill i tidningen Aurora Beacon 28 juli 1847: ”Deras stad är belägen i en liten skogsdunge kallad Hoop- Pole... I deras lilla samhälle arbetar flitigt snickare, smeder,

---

²⁸ Isaksson 1995. Sid. 21

²⁹ Isaksson 1995. Sid. 24

hjulmakare, skräddare, bryggare, bagare, garvare, mjölnare och jordbrukare... Dessa människor äger allting gemensamt och alla arbetar för deras gemensamma bästa”³⁰

Till skillnad från senare svenska immigranter, som länge behöll svensk tradition och svenskt språk, strävade jansoniterna efter att så snabbt som möjligt bli amerikaner. De ville glömma det hemland som förföljt dem och börja en helt ny tillvaro i Förenta staterna. Redan efter ett halvt år predikade Erik Jansson första gången på engelska. Protokoll från de sammanträden som hölls i kyrksalen med församlingens medlemmar var tidigt skrivna på både svenska och engelska.³¹

Erik Jansson sköts till döds år 1850 av en annan medlem i kolonin, och detta var starten till slutet för den gemensamma kolonin. Det skulle dock dröja några år innan den upplöstes helt.

---

³⁰ Isaksson 1995. Sid. 58

³¹ Isaksson 1995. Sid 63

Undersökning.

Det första brevet är en avskrift som Johan Ohlsson avskrev år 1956, jag har varit i kontakt med originalet. Frågetecken och punkter betyder att originaltexten varit svår eller omöjlig att tolka.

Brev 1. 26/6 1848 från Hägna Karin. Avskrift

Illinois Contry och Victoria den 26 juni 1848. (Obs. Poststämplarnas datum 1 sept. 1848)

Herrans nåd och frid vare med Eder.

Min älskliga fader och moder. Jag vill med några få rader senda eder huru nu mit närvarande tillstånd är så hafver det varit många svårigheter med min helsa och jag nu måste gå för andra mans dörrar och söka mit upehelle, ty jag utbröt mig från Erik janssons parti i förlidne höst med 2 tomma hender och jag nu här så många gånger får ångra det jag reste från mit fädernesland Jag skulle väl ha kunnat trivs här om jag hade någon af mina släktingar här att gå till. min broder Pär är död och min broder Johan och hans hustru bor hos jansonisterna och dit kan jag intet gå ty de äro alla såsom huggormar Ty jag vet att jag gorde min man så mycket emot så att han intet förlåta mig ej heller kan han emottaga mig. (annat bläck) Men likväl vill jag senda dig min kära man några rader och vill bedja dig om förlåtelse äfven så mina styvbarn och så min dotter Ella att Ni var mig alltid så lydiga derföre ligger ni mig så hårt om hjertat och det går intet någon dag förbi med mindre jag tenker på eder och jag kan intet begripa att vi skulle varaså bedragna af denna mordänglen. Jag hade väl mycket att talom för eder men det skall ni få veta när jag kommer till eder. Med vänskap och kärlek helsar jag eder alla.

Karin Jonsdotter heller Hängna Karin³²

Brev 2. 26/6 1848 från Afskeda soldaten Jonas Blixt. Avskrift

Litet skall jag berätta för eder att Erick jansson har gift femtio par på två söndagar. Olof Olsson på Hellena (Hällerna) helsar till eder alla som är mig bekant att vi alla lefver med en god helsa men vi har gått ifrån Jansson så när som två flickor. Äfven önskar jag dig och min kära maka samma förmon gifve gud att vi engång finge bemöta varandra med glädje och kärlek fast jag gjort dig mycket emot men öfver allt detta vill jag bedja dig om förlåtelse för så gifve Gud dessa få rader må nalkas dig min kära hustru med venskap och kärlek tecknar jag dig min venn

Afskeda solldaten Jonas Blixt

Äfven helsar jag eder alla som känne mig at jag och halfparten af Erick Janssons folk har gått ifrån honom för den skull at han intet står vid sina ord och löften, deruti finner vi att han är lögnaktig men för den skull har intet vi något at åberopa eder för att vara något betre enn Erick Jansson, ... Jag hade väl mycket att tala om för eder men pappret räcker inte längre. Varen god och låta min gumma få helsa i samma bref som ni skrifver. Detta hafver jag skrivitt Jonas Blixt³³

³² Alfta Hembygdsförenings Arkiv,(Avskrivet den 25 Jan. 1956 av Johan Ohlson, Viken 4, Alfta.)

³³ Alfta Hembygdsförenings Arkiv, (Avskrivet den 25 Jan. 1956 av Johan Ohlson, Viken 4, Alfta.)

Detta brev var mycket långt och jag har förkortat det då jag anser att några saker inte är relevanta för undersökningen.

Det som är intressant med detta brev är att det är postat inte så många år efter att gruppen anlände till Bishop Hill och redan har människor börjat dra sig ur. Varför så kort tid efter att de anlant har dessa människor valt att lämna gruppen? Om jag går tillbaka till Rönnqvist teori, (se sid. 2) menar hon att för en individ ska kunna identifiera sig med en etnisk grupp, måste denna känna samhörighet, som medvetet eller underförstått relateras till en uppsättning av gemensamma värderingar eller kulturella särdrag. Karin och Jonas med flera måste ha tappat denna samhörighet med gruppen kort efter att de anlant till Bishop Hill hon skriver i brevet (brev.1): ”ty jag utbröt mig från Erik janssons parti i förlidne höst”, då kan man gå till Barths teori som menar att det inte är relevant att studera själva gruppen och vad som hände inom den, det som är det viktiga är att studera mötet med andra grupper och hur man förhöll sig till dessa. Det som blir svårt utifrån breven är att utläsa hur deras möte med andra grupper artade sig då de inte skriver mycket om detta. Dock måste mötet med andra människor från olika grupper påverkat dem något så när positivt då de inte skriver något negativt om det nya landet, det som framgår är att de verkar tycka det är ett bra land att bygga bo på om man har de rätta förutsättningarna.

Karin och Jonas beskriver sitt tillstånd som olyckligt och de ångrar att de for iväg till Amerika (brev. 1): ”jag nu här så många gånger får ångra det jag reste från mit fädernsland” (brev.2): ”fast jag gjord dig mycket emot men öfver allt detta vill jag bedja dig om förlåtelse”, min uppfattning är att de verkar borttappade i sig själva och där kommer Rönnqvist teori in om att man måste känna samhörighet för att kunna identifiera sig med en etnisk grupp. Dessa två har tappat samhörigheten med erikjansarna som de till en början måste ha känt en väldigt stark samhörighet med, samt tidigare med sina familjer och sitt forna land. Karin och Jonas har tappat sin gruppidentitet, de söker hitta tillbaka till sin gamla i hemlandet men kommer de att hitta den? Då det inte finns något mer brev från dem än detta är det en fråga som kommer bli obesvarad. Dock ser man hur viktigt Rönnqvist teori om samhörighet för ett identitetsskapande är samt Barths, att de yttre faktorerna påverkar oss mer än de inre.

Det tredje brevet är skrivet av A. Berglund även detta är en avskrift från samma författare som brevet ovan, liksom det första har jag varit i kontakt med originalet men väljer att använda avskriften för att underlätta läsandet.

Brev 3. April 1849 från A. Berglund. Avskrift

Bishops Hild och Henry coynty af Illineis Nort Amerika den April 1849

Några ord till eder i vårt fädernesland efterlemnade söner. Eder moder och jag tänker ofta på eder uti den nöd hvaruti ni är stadd då ni är kiöttslig såld under synden, som alljämt?? Är mächtig i edra lämningar till att göra dödenom?? Frukt. Enligt Rom. ....Icke därför att vi kännen eder efter köttet utan därför att vi vet att Jesu blod hafver runnit för edra själar??

Ni har och således enligt mattei 12:31,32 icke så syndat emot den helige ande att det icke kan förtalas utan idag medan idag herrans röst hören så förhäfda icke edra hiertan, ty herren uträcker sina hender till eder igenom dett som christi kärlek tvingar mig att skriva till eder då jag jämte eder moder och syskon här på denna jordtorfva, det ät mitt uti detta frihetens land som vist gud af evighet hafver tillräddt för att hit församla släkter på jorden nämligen herrans släkter på jorden nämligen herrans släkter enligt davids 122 psalm är uppfylld med en utsägelig frid och fröjd i herranom, som är när folket??

Och vi skämmas icke at bekänne för Eder så väll som för en hel verld att Erick Jansson är den som enligt Luk. 12:42 är den trogna och snälla skaffaren?? Son Herren hafver satt öfver alla sina ägodelar,

Hälst då Christi kärlek är så brinnande ute oss att låta vårst lif för eder frälsning därför beder och förmanen vi nu eder i jesu Christi namn att ni annammar dessa ord, så vi sender till eder, hvergeren dem i edra boningar eller..... ty ni skal veta att alt dett i gören dem dett gören i eder morder och mig ty jesu ord står fasta evinnerliga som han säger till sina lärjungar

Med Christ kärlek för edra själar frälsning Tecknar eder fader och moder samt syster och bröder och vi önskar eder vara välkommen till oss ty vi kommer icke till eder Anders Berglund med Hustru och Barn³⁴

Anders Berglund var en av Erick Janssons närmsta män och pastor i församlingen, att han var övertygad om sin tro och var han stod råder ingen tvekan om då man läser detta brev. Han hade en hög ställning i församlingen och bland människorna i Bishop Hill. Anders hade med stora delar av sin familj men kvar i Alfta blev två söner som han förkastar och dömer för att de valt att stanna kvar, med sin predikan försöker han få dem att komma till Bishop Hill och övertyga dem om att det är det ända rätta: ”uti den nöd nöd hvaruti ni är stadd då ni är kiöttslig såld under synden, vi önskar eder vara välkomna till oss ty vi kommer icke till eder”. Brevet igenom för han predikan och försöker vinna sina söners övertygelse. Anders skriver på ett mycket övertygande sätt och det är fascinerande att läsa hans övertygelse och tolkning av bibeln.

---

³⁴ Alfta hembygd förenings Arkiv,(Avskrivet den 25 Jan. 1956 av Johan Ohlson, Viken,4 Alfta)

Roosens (se sid. 3) jämför den etniska sammanhållningen med släktsammanhållning och menar att gränsmetaforen måste ersättas av storfamiljsmetafor framförallt i migrations-sammanhang, det går inte enbart att bygga upp en identitet på negation även om det först är mötet med andra grupper som den egna etniska identiteten visar sig. Kan det bero på att Anders hade en familj som var lika övertygad som honom att detta var den rätta vägen, och som gjorde honom så stark i hans tro och att hans identitet var lika med erikjansarnas? möten med grupper utifrån verkar inte ha påverkat hans ställning snarare tvärtom stärkt honom i hans övertygelse.

Det fjärde brevet är även det en avskrift från samma avskrivare som breven ovan, dock har jag inte varit i kontakt med originalet, men utdrag från samma brev har även använts som referens i: Historien om Bishop Hill. Då breven tenderar att vara mycket långa förkortar jag dem då det inte finns anledning att skriva ner allt innehåll i breven.

Brev 4. 24/ 1851 från E. Troil, Brita Troil. Avskrift

Nord America State of Illions Henry Connti & Bisjops hill 24/2 1851

Och nu hafver vi varit i tillfälle under hela denna tid, at undersökt det ena med det andra ibland jansarne eller denna församling, som så många onda rykten höres af i Sverige. Men nu kan vi säga eder sanning att detta är lögn. Vi hafver nu träffat modern till allt detta som är Modin med flera. Och äfven sakt dem hvad de haver skrifvit och somliga sätter nu skulden på varandra och vill inte vara sig bekänd med hvad de hafver skrivit, och Modin med flera helt och hollit förnekar sina brefv

Inga hus hafver här blivit brända, ingen förskingring, intet någon pantning, som vi hörde i Sverige, mycket hafver här blifvit bygt och uträttat, så att allt visar sig uti en gudomlig förökelse uti allt och flera hundra personer äro här tillsammans

Ty vi ser nu så klarligen at det varit omöjligt att lefvat kvar kvar hos eder och kunnat lefva uti et saligt lif i gud

Och nu kan jag säga dig och eder, at det är omöjligt att få någon rät frid och salighet af gud i christo för än i går den väg jag hafver gått

Och vi lefver nu i granskapet med syster och svåger och jag sitter nu på min värkstad och hafver min Profetion i gång med att göra skedar, som visar sig uti ett gynnande hantverk.

Med vänskap teknar E. Troil Brita Troil³⁵

---

³⁵ Afta hembygd-förenings Arkiv, (Avskrivit den 24 Jan. 1956 av Johan Ohlson, Viken, Afta)

Detta brev är intressant då dessa människor har anlänt till Bishop hill senare än de första anlända. De har hört om människor som hoppat av och skrivit hem att Erik Jansson är en lögn. Rönnqvist andra problem rör inflytandet av centrala referenspunkter, det vill säga de erikjansare som förde en dialog med hemlandet. E och B Troil valde att resa till Amerika trots varningar, och de fann att skrivierna var lögn. De såg att de byggt upp ett samhälle och att dessa människor levde gott, de hade skaffat ett yrke (E) som de trivdes med: ”men nu kan vi säga eder sanning att detta är lögn, mycket hafver här blifvit bygt och uträttat, min Profetion i gång med att göra skedar”. Detta brev innehåller inte lika mycket religiös innebörd som de andra breven som försöker övertyga sina släktingar att deras tro är den rätta. Vad beror detta på? Min egen slutsats är att dessa människor var fattiga och sökte lyckan i ett nytt land, de fick ett boende och ett yrke, en ”profetion” som E kallar det i brevet, det kanske räckte för att de skulle vara nöjda med sin situation. Söderbergs (se sid. 6-7) menar att det fanns en benägenhet att utvandra hos en stor del av befolkningen pga. försörjningsproblem och snabb folkökning dels av det stora intresset för Amerika som bl.a. fanns i tidningar och broschyrer. I Alfta ökade andelen obesuttna markant under senare delen av 1800- talet. Även en vidgning av religionsfrihet växte. I Amerika fick man en annan typ av frihet än i Sverige, i många människors fall var allting bättre än fattigdomens Sverige.

Brev 5. Mars 1851 från O. J Stenberg. Avskrift

Förenta Staterna i Nord Amerika och Bishop Hill D. Mars 1851

Och hälst när jag ihogkommer våra munteliga samtal och nu saknar eder uti mitt eller vårt umgänge.

O, vilken glädje var det icke för mig att se dem ansikte mot ansikte och se dem beskåda huru allt här med en gudomlig förökelse.

Till det land dit herrans släkter församlas skola efter herrans ord, som är det bästa landet uppå jorden. O, vilken glädje det skulle det icke äfvan hafva blifvit för edra anhöriga, att här fått omfamnat eder bland den hop som högtidhåller efter skriften.

Och jag ved och går viss i mit sinne, att jag har skrivit rörd utaf christi anda och kärlek efter skriften och äfven medlidssamhetens tårar öfver edert elände så som christi..... Gret öfver Jerusalem och derföre skall samma guds vredes nitälskan komma öfver eder, om ni icke tror vår herres jesu christi rena evangelium och gör derefter

Ty den som intet församlar försingrar, och deras tungor är uptänt till att tala det som orätt är, under nit utaf en sjelftagen andelighet, men försakar dess rätta kraft

Eder fader, moder och syster så väl som bröder hälsar hjerteligen till eder alla efter brevets innehåll och jag hälsar till eder alla, som friden älskar Tecknar O. J Stenberg.
36

Detta brev var bara av religiöst innebörd, det var en skriftlig predikan och brevskrivaren vill att sina läsare ska efterleva innehållet: ”hälsar hiertligen till eder alla efter brevets innehåll”. Här kommer Barths teori (se sid.2) om den inre kulturella kärnan fram. Denna brevskrivare är ett med den inre kärnan och inga andra som inte tillkännager sin tro och sitt levnadssätt som erikjansarna inkluderas i gemenskapen. Även om han vill inkludera sina kvarvarande släktingar och vänner så visar han att de inte kan leva sida vid sida med några som inte tillkännager den rätta tron. Roosens beskrivning av ”storfamiljsmetafor” kan också relateras till brevet, detta långa brev med en sådan predikan visar att han samtidigt är hård som han vädjar sina kvarvarande släktingar och vänner att ta till sig läran och komma efter till Amerika och leva med dem i gemenskap. Det visar att det är svårt för en människa att bryta med sitt förflutna, en identitet, trots att man funnit en ny, man vill ha kvar något av det gamla för att kunna känna en trygghet.

Brev 6. Från Enkan Marta Ersdotter 28/1 1852. Original

Bishophill Henry conty, Elinois, Nord Amerika den 28 jan. 1852

Till bonden Erik Jonsons hustru Karin

Edert brev af den 27 majo 1850 kom mig riktigt till handa varaf jag ser att ni lefver uti samma olyckliga tillstånd, som när jag skildes från eder då ni i eder blindhet önskar att få se mig uti samma elende

Ja, si som hafver trot Jesu Christi uppenbarelse i kiött genom ordets predikan vi hafver Jesu frid i våra själar och våra hjertan blir aldrig bedöfvat ej heller rädder

Men vi som hafver vägat våra lif efter Jesu ord vi hafver fått sett redan att några af våra vänner hafva flyttat med glädje glädje till en himelsk verd

Om ni icke vaknar up medan dett idag då ni herrans röst hörer drager ut ifrån bafrell den vägen vi för eder vandrat hafver ty önsker eder vara välkomen till oss uti frihetens förlofvade land.

Tecknar af en ren christi kärlek Enkan Marta Ersdotter³⁷

Brev 7. Från Enkan Marta Ersdotter 18/12 1852 Original

Bishop Hill Henry conty, Elinois Nort Amerika 18/12 1852

Min kära moder I mitt fadersland

...att ni ofta tenker på mig och derföre önskar och längtar att komma till miog dett är nog troligt, men att denna efterlängtan och sorg efter mig är något annat än köttslig och

---

³⁶ Afta hembygd förenings Arkiv, (Avskrivit den 24 Jan. 1956 av Johan Ohlson, Viken, Afta)

³⁷ Afta Hembygd förenings Arkiv, Arkivkartong 48, ID 1599

natturlig, är svårst för mig att tro efter jag ganska väl vett att ederst köttsliga sinnen och tankar är som ett stormande haf

Ni var tilljuden så väl som vi att gå utt om lägret bära denna smålek men då ni trodde mera presterna och deras stallbröder som predika lögnens drafvel än ni trode den som var send i Kristi stad

.. är ingen annan känsla än vad edert bref synes inneholla neämligen denna naturliga sorg och längtan efter mig som tvingar eder att tenka på denna resa så synes ni dett som ni genom äfventyrlig utlytning till mig skulle endaxigt föröka eder sorg och naturliga bekymmer

Förblifvandets intill döden eder enda dotter efter köttet men en Guds dotter och en Jesu Christ syster. Farväl Olof Hedgrens Enka Martta Ersdotter³⁸

Denna kvinna är mycket starkt bunden till erikjansarna, mycket mer bunden än brevskrivarna ovan trots att även de predikar om den rätta tron. Nu är dessa två brev mycket förkortad men Marta viker inte en tum på sin tro och levnadssätt, de övriga brevskrivarna vill omvända sina nära som återfinns i Sverige och tror att de kan det med rätt övertygelse men Marta tvivlar på att det går, hon skriver att hennes föräldrar saknar henne av köttslig lust och inte av guds lust, skulle hon mot förmodan ha fel så är de välkomna: ”men att denna efterlängtan och sorg efter mig är något annat än köttsligt och naturligt, är svårst för mig att tro”. Det som intresserar mig med detta brev är övertygelsen och att Marta inte veknar när det till och med gäller hennes föräldrar. Hon var änka, kan hon ha varit så sårbar när detta skedde att hon var så mottaglig för Erik Jansson och hans predikan att hon sögs in i detta på något sätt för att lindra sorgen? Om man inte ser på dessa människor som grupp utan individuellt så avviker Marta från Roosens teori om ”storfamiljmetafor”, hennes släktingar är kvar i Sverige och hennes man är avliden hon står ensam. Men hela gruppen den ”inre kärnan” kan ha utgett hennes ”storfamiljmetafor” och där är hon fast besluten att inte inkludera hennes närmsta släktingar pga. hennes övertygelse att de inte bär på den rätta tron, men skulle de mot förmodan göra detta är de välkomna att leva med dem uti frihetens land.

Brev 8. Från A. Berglund 7/3 1855. Original

När detta brev skrevs hade Anders Berglund gått från Erikjanismen och blivit metodistpastor³⁹.

Bishopshill Hänry Conty Illinois Nort Amerika den 7 Mars 1855

---

³⁸ Alfta Hembygdsförenings Arkiv, Arkivkartong 48

³⁹ Olsson, Wikén. 1995

Våra älskade söner Anders och Olof samt sonahustru och barn.
Ankomsten af edert bref och hälsningar var visserligen fägnande, emedan vi hade det hoppet att våra böner och förmaningar för edert väll icke skulle vara fruktlösa

...så intagit edra sinnen så att ni kan hafva eder trefnad uti syndens trældom och i det trälaktiga land vari ni lefver såsom ni sielf och då vi tydligen vett att ni våra söner och sonahustru har fått den upplysning som vi varit skyldig att gifva eder såsom våra kära barn..

... verdens lif tillhör och hafver sina behofver och sin trefnad i Sverige att de varken gör oss heller sig sjelfa någon synnerlig nytta med sin ankomst till oss, ty för sådana synes det vara öfverflödigt att företaga en sådan äventyrlig utflyttning

Jernvegen är nu ferdig som går förbi vår plats och det begynner nu att blifva nya städer här och där på prärien. Folk från åtskilliga trakter i Sverige har kommit hitt förliden höst och några hafver beslutat att bo bland oss, mest från Nora socken i Vestmanland.

Mycket hälsningar ifrån oss edra föräldrar sysskon släktingar. Med föräldrarkärlek tevknar eder fader och moder Anders Berglund Brita Olofsdotter och våra barn⁴⁰

Detta brev är skrivet 6 år efter det första brevet från Anders Berglund med hustru. Man kan se så fort man möter texten att detta brev har en lugnare ton än det första, här skriver de att de saknar sina söner, de skriver lite om det som händer runt om i samhället som t.ex. Järnvägen: ”Jernvegen är nu ferdig som går förbi vår plats”. De är fortfarande övertygande om sin tro, men brevet är inte en ren predikan som det första, detta är mer personligt. Vad är det som har hänt? När det första brevet skrevs hade de inte varit i Amerika en längre tid, de ville övertyga alla där hemma att de gjort det enda rätta (kanske även sig själva), tron var mycket stark, sammanhållningen måste från början ha varit extremt stor, jag återkopplar än en gång vikten av den ”inre kärnan”. 6 år senare var de fortfarande starkt troende men deras aggressiva framtoning hade lagd sig något. Han skriver att järnvägen är färdig och människor valt att bosätta sig med dem på kolonin, mötet med dessa människor och grupper lyfter fram den egna identiteten, har då Anders Berglunds identitet blivit starkare och tryggare då grupper från den ”yttre kärnan” valt att bosätta sig med dem? Eller möter man varandra på mitten och omedvetet börjar bildandet av en ny inre kärna med influenser från båda grupper?

Brev 9. Från Olof Olson 17/3 1862. Avskrift

North Amerika, Illinois i Bishop Hill Den 17 mars 1862
Till Anders Olof Olsson

---

⁴⁰ Alfta Hembygdsförening Arkiv, Arkivkartong 48

... Dock måste vi klaga att vi äro fattiga, Collonien eller den förening vi eller Bishop Hill har bestått af vilket jag förmodar ni icke är okunniga om Denna corporation hafver upplösts eller skall sluta så snart dess Creditorer äro godt gorda

Det är nu ett år sedan jag hustru moder och syskon skilde oss från den förening vi har varit i vår sysselsättning är för närvarande med jordbruk

Erick är ute i kriget med södern det är väl eder icke obekant att america är i krig inom sej sielf. Eder bror Erick är andra Löitnant i ett compani bestående af alla svenskar uti det 57de Regem.

Tedknar eder tillgifne Svåger Olof Olson

P.S Om ni skulle hafva kännedom om hvem jag menar och ni kunde dem hälsningar var god och gör det. Enkan Marta, hennes man blef död på resan hit till America och hans namn var om jag icke är mistagen Petter Englund från Ämnebo Ofvanåger, hon hafver talt till mig att skriva något för henne till sina sänktningar i Ämnebo. Jag träffade hennes nuvarande man för några dagar sedan hon anmodade mig åter att skriva några rader i mitt bref för hennes del han är amerikan, det att hon vill låta höra af sig att hon lefver och har hälsan och befinner sig någorlunda väl i sitt nya land och något åldrig, de har också en son tillsammans

P.S Hvar god och ursäkta min slamsiga skriftning jag är något bortblandat med engelska så väl som vill gärna gå för fort och fuskit det sendare vill gärna vara americanrnens sätt och jag har mer practik med skrifning i Engelska än i svenska C.O.S⁴¹

Här hade kolonin upplöst och Olof och hans hustru hade lämnat dem för ett år sedan: ”det är nu ett år sedan jag hustru moder och syskon skilde oss från den förening vi har varit”, deras sysselsättning är jordbruk men de är mycket fattiga då väntar på bodelning. Han skriver inte något religiöst i detta brev trots att det bara var ett år sedan kolonin upplöst, kan det gå så snabbt att förlora sin starka tro? eller var det så från början att brevskrivaren inte var speciellt religiös utan valde att emigrera pga. dåliga förhållanden i Sverige?

Åter till teorin, erikjansarna var en stark sammansvetsad etnisk grupp, men det tog inte lång tid innan den började gå från sina värderingar, kolonin hade upplöst och människorna började söka kontakt med omvärlden den ”yttre kärnan”. Att de hade sökt kontakt med omvärlden och inte stött ifrån sig värdlandets normer står ganska klart där Olof ursäktar sin handstil, han är bättre på att texta i engelska än i svenska. Rönnqvist undersökning visar (se sid.5) att de flesta församlingar hade övergivit det svenska språket. Denna utveckling förklarar Rönnqvist kan vara en konsekvens av församlingarnas försök att behålla den andra generationens unga svenskar som endast behärskat det engelska språket och som också hade gift sig utanför den etniska gruppen. Erik- Jansarna var mån om att ta till sig det engelska språket (se bakgrundshistoria sid. 15) och det nya landets normer till en stor grad, när sedan kolonin

---

⁴¹ Alfta Hembygdsförenings Arkiv,(Avskrivet den 27 Jan. 1956 av Johan Ohlsson, Viken Alfta,)

upplöstes blev det kanske inte en sådan stor omställning för medlemmarna, framförallt inte för de yngre som alltid haft lättare att anpassa sig till nya förhållanden. Olof och hans hustru var av vad som framgår i brevet unga då de kom till America, de hade gift sig i Bishop Hill. Olofs hustru är Christina och av det jag får ihop när jag läser breven, är att Christina är dotter till Anders Berglund, Olof skriver hem till sina svärbröder. Christina måste vara mer påverkad än sin man av tron då hennes far var en av Erik Janssons närmsta män och mycket troende, men utifrån detta brev ser man en låg framtoning av deras tro, kanske Christina gått från den då hon inte är lika påverkad av sin far som när hon var yngre och bodde under samma tak som honom.

Brev 10. Från A Berglund 6/8 1866. Original

Till Anders olsson, Olof Olsson samt edra sona hustrur, och edra barn
Bishopshill, Hanry Counti, Illenois den 6 Oktober 1866

...men huru det är med eder själls eller andeliga tillstånd har vi icke hört något varöfver vi kan glädjas med eder och detta borde ni best kunna veta med eder sielfva om ni profvar eder efter Guds ord i Bibeln i synnerhet nya testamentet

Vi edra föräldrar och syskon och anhöriga som nu lefvat här i detta fjärranland i 20 år och niutit guds hjälp... och har nu alla jordiska bekvämligheter som äro nödvändiga för... nycktert arbet- samt ärligt folk och ute allenast guds gåfvår

Och om ni genom tron guds, har blifvit nya... i Christi upståndelse ifrån de döda, så kan han uppmuntra eder att vandra

Många stora förändringar har försigått både bland oss och eder under de sist förflutna åren och till en god utgång och till det besta skall allt tjäna, för den som verkligen älskar gud och hafver herran kär

Vi lefver ännu i den bygning på Bishopshill som vi har lefvat i omkring 16 år men många hafver flyttat ut och bygd på sina ägor, men vi har vår jorde så nära staden så at vi kan sköta den vi bor.

Eder broder Erich ät nu omkring 21 års older, han var på det 17 året då kriget bröt ut och

många ynglingar instälde såsom volontärer i nordens arme, så gick äfven Erik med, han geck ut som andra löjtnant Bishopshills compani... han avancerade der under till förste löjtnant och vid krigets slut blev han biuden af regeringen i Washington at studera såsom kadet och skal fortsätta två år och 9 månader till, han har goda gåfvor och militäreska talanger. Gud bervare hans unga hierta från all förödelse till ogudacktighet, är vår bön för alla våra barn.

Faräl för denna gång. Tecknar eder fader A. Berglund⁴²

---

⁴² Alfta Hembygdsförenings Arkiv, Arkivkartong 48, Id 2242

Detta brev är skrivet 12 år efter det andra brevet, fortfarande skriver Anders med en lugnare framtoning och berättar mycket mer om det jordiska livet än det andliga. Hans tro har dock inte svikit honom, men han predikar inte lika mycket för sina söner och han förkastar dem inte för att de stannat kvar i Sverige, istället ber han för dem att de ska finna sin tro: ”och om ni genom tron guds, har blifvit nya.. i Christi uppståndelse ifrån de döda, så kan han uppmuntra eder att vandra”. De har bott i Bishopshills i 20 år och mycket har förändrats, hans son Erik har flyttat och har varit ute i krig, hans dotter Christina har flyttat och gift sig. De har det bra trots alla förändringar, mellan raderna kan man utläsa att han blivit öppnare för omvärlden, vilket också är ett måste för överlevnad då församlingen har upplöst. Trots förändringarna som skett är det ändå i positiv bemärkelse då de som älskar Gud får en god utgång skriver Anders, som Rönnqvist skriver: Etniciteten behöver inte vara en identitet som överordnas alla andra sociala identiter. (se sid. 5)

Brev 11.Från Elin Olson 23/9 1888. Original

Bäste vän Erik Andersson

Jag tror att jag icke gång till Sverige någon gång men för jag är säkerst att jag into trivs den om into den gitar dig å bjur mig till bröllop så ska jag komma till slutt till er men icke annars

Jag trodde inte att dä skulle vara sista gången jag var hos er jag tänkte gå å se eder sist som jag var hemma men jag fick ingen tid men jag tänker dä är lika godt emellan oss ändå. Jaf har varit hos farmor å farfar idag dom hälsar mycket till er, jag åtminstone såg att dom glömmar inte Sverige att dom har sina barn der så ni är icke glömd må ni tro.

Jag vill att du Erik sänder mig en porträtt så ska du få en av mig genast, jag vet att du kan skrifva här när ingen ser brefven dä jag får är den säker här.

Dem hålla mig mycket nära Brita å Jonas från mig å från faster å farfar hälsar även de gamla att som skrifver till mig också, tala om alla nyheter sedan jag gick derifrån.

Skrif svar så fort du fått brefven. Elin Olson⁴³

Detta brev var mycket svårt att tyda då det var ganska slarvigt skrivet. Utifrån brevet kan man förstå att Elin inte varit i Amerika en längre tid, hon har rest till sina släktingar bl.a. farmor och farfar som kom dit med de första erikjansarna. Varför reste då Elin? Söderberg skriver att den kraftiga folkökningen och samtidigt den sjunkande giftemålsfrekvensen resulterade i ett antal vuxna ogifta personer i Alfta. Kvinnorna blev ofta svårare att placera på arbetsmarknaden, detta förhållande måste ha inverkat i hög grad på flyttningsmönstrets utseende (se sid.7). Det ser ut som Elin passar in i denna kategori. Mottagaren av brevet är

---

⁴³ Alfta Hembygdsförening Arkiv. Arkivkartong 48 ID1594

förmodligen en gammal kärlek till Elin då hon skriver att hon endast ska komma tillbaka om han friar till henne.

Elin skriver ingenting om upplösningen och ingenting som har med religiös innebörd att göra, nog var säkert hennes äldre släktingar fortfarande troende men inte knuten till den forna gruppen. Det man ser här är att nästan 20 år efter upplösningen hade människorna kommit ifrån erikjanismen, detta är min egen åsikt och jag drar den då Elin inte skriver något om dem och tron, hade erikjanismen fortfarande haft betydelse i samhället hade Elin skrivit några rader om detta.

Brev 12. 6/7 1888 Från Anna Borvall? Original (Efternamnet var svårt att tyda)

Bishop Hill den 6 juli- 88

Älskade broder och svägerska. Jag vill nu i all korthet meddela eder hur min resa gått samt hur jag mår i detta för mig så främmande namn jag har varit bra klen och dålig sen jag kom hit men jag är nu gud varse laf... så bra så jag kan då arbeta och jag hoppas jag blir bättre och bättre

Jonas har det bra när han har arbete på jernvägen han har i daler och half eller 6 kronor svensk på dagen här går det och alt lefva för den fattiga, han får 1 dussin ägg för 11 öre och ett skålränd smör för 11 öre så nog kan ni tänka eder att det är bra till att vara här Misses Anna Borvall?⁴⁴

Jag hade mycket svårt att översätta detta brev då det var svårläst, därav kunde jag inte riktigt tyda efternamnet men Borvall var det ända jag fick det till, men jag är medveten att jag kan ha fel och vill även upplysa läsaren om detta.

Detta brev är snarlikt brev 11, en ung kvinna som nyligen anlänt, hon skriver också att hon väntar på att bli frisk så att hon kan börja arbeta. Hos skriver att Jonas har det bra, vad han jobbar med hur mycket han tjänar: ”han har arbete på jernvegen han har i daler och half eller 6 kronor svensk på dagen”. Till skillnad från Elin (brev 11) verkar hon inte ha något kvar i Sverige som gör att hon vill återvända, hon är positiv till det nya landet och dit hon kommit. Anna skriver inte något om sina äldre släktingars tro och religion och jag drar här samma slutsats som i Elins brev att de kommit från erikjanismen. I brev 7 från Enkan Marta, och i brev 8 från Anders Berglund, skriver de till sina släktingar att det inte ska äventyra sig med att komma om det inte är övertygad om sin tro och vill leva i fred med dem. Det skulle vara intressant att veta vad dessa tyckte om Elin och Anna för det är uppenbart att dessa unga kvinnor inte kom i syftet för att de trodde på erikjanismen, utan för att arbeta och få bättre

---

⁴⁴ Alfta Hembygdsförening, Arkivkartong 52

levnadsförhållanden köttsligt och inte själsligt. Jag har dock inte funnit något brev där jag kan se någon åsikt om detta. År 1888 hade mycket hänt för de forna medlemmarna, en ny tid hade börjat för dem i Amerika, känslan av samhörighet som relateras till en uppsättning av gemensamma värderingar eller kulturella särdrag som Rönnqvist menar är så viktig för att en människa ska kunna identifiera sig med en grupp hade försvunnit i och med att kolonin upplöstes. För att få svar på och förstå vad som har hänt i denna process måste man se inåt i den ”inre kärnan”, men minst lika viktig är Barths teori där man måste studera dessa människors möte med utomstående grupper den ”yttre kärnan”, för det var i båda ”kärnor” som processen om en ny identitet i ett nytt land började.

Slutsatser och Diskussion

När man ser till resultatet av analysen, teorin och den tidigare forskningen så måste man ha i åtanke att dessa emigranter inte faller in i kategorin ”vanliga” emigranter då de var religiösa emigranter som hade valt att emigrera på grund av förföljelser för att de inte kunde utöva sin religion i hemlandet Sverige. Brevet är ett starkt redskap att se hur dessa människor förhöll sig till andra människor, hur de såg på sig själv och hur de bildade ett nytt liv i Amerika.

Om vi går tillbaka till den första frågeställningen i undersökningen så kan man utläsa från breven att erikjansarna inte var vänligt inställda till de som valde att ifrågasätta deras levnadsätt och tro. I brev 1 och brev 2 kan vi läsa om Hägna Karin och Afskeda soldaten Jonas Blixt som valde att lämna dem ganska snart då de anlät till det nya landet, Karin skriver (se sid.16): ”Min broder Johan och hans hustru bor hos jansonisterna och dit kan jag intet gå ty de äro alla som huggormar”.

I brev 4 skriver E och Brita Troil att de har en annorlunda uppfattning om erikjansarna än brevskrivare 1 och 2, de har blivit väl mottagna och beskriver kolonin som en underbar plats på jorden (se sid.19): ”Mycket hafver här blifvit bygt och uträttat, så att allt visar sig uti en gudomlig förökelse uti allt och flera hundra personer äro här tillsammans”.

De människor som inkluderades i deras samhälle var de människor som inte ifrågasatte läran de kommit dit för att leva efter, de som godtog sin plats och arbetade och bad efter kolonins regler, dessa människor var de rätta erikjansarna. Sådana människor som Hägna Karin Och Afskeda soldaten Jonas Blixt, som hade börjat ifrågasätta om detta verkligen var rätt, blev utesluten och var inte välkomna att leva med erikjansarna, även deras kvarvarande släktingar i Bishop Hill visade dem handen. Barths omtalade inre kärna var de som inkluderades i gruppen, resten hade erikjansarna uteslutit.

I Amerika rådde religionsfrihet vilket var en avgörande faktor att erikjansarna emigrerat, deras samhälle ute på prärien gjorde att de kunde leva där i fred och utöva sin religion, de beblandade sig bara med andra grupper då de fann det nödvändigt och då var det människor med en stark ställning i kolonin. Den Amerikanska emigrantmiljön möjliggjorde att människorna i kolonin kunde stärka sin sammanhållning då de ytterst sällan var påverkade av människor från andra grupper utifrån. Då de anlät till Amerika var det ändå många människor som börjat tvivlat på att de gjort rätt val att följa erikjansarna och många valde att

hoppa av och lämna dem. I jämförelse med Sverige på denna tid var Amerika ett relativt öppet land med influenser från många olika samhällsgrupper med olika etnicitet samt en fri syn på religion. Detta påverkade i sin tur en begränsning av deras sammanhållning och var en avgörande faktor till att nära hälften av erikjansarna valde att lämna gruppen då de anlät till Amerika.

Fråga två i undersökningen rör hur man förhöll sig till nationella och etiska influenser. Det som är unikt med erikjansarna var att redan innan de lämnat Sverige hade de en stark sammanhållning som var knuten till gruppen och på så sätt hade de redan en identitet som var starkt bunden till den inre kärnan (det kulturella). Som jag skrivit i det första problemet levde erikjansarna i sin koloni och ville ha så lite yttre påverkan som det bara gick av omvärlden, de var inte intresserad av människorna som levde utanför deras gemenskap vilket också visar sig i det första problemet, släktingar som valt att hoppa av ville man inte bli påverkad av. Samtidigt visar erikjansarna en öppenhet till sitt nya land då de bara några månader efter deras ankomst börjar ha predikningar på engelska (se Sid. 15) samt protokoll från sammanträden skrivs på det engelska språket. Erikjansarna ville bli amerikaner och glömma förföljelserna i Sverige, fria amerikaner som lever som de vill och deras ledare lär utan yttre påverkan. Man kan säga att erikjansarna själva valde vilka influenser från det nya landet de tog med sig till kolonin i Bishop Hill.

Kolonin i Bishop Hill upplöstes kring år 1860, dessförinnan hade människorna ägt och brukat all jord gemensamt. Efter upplösningen delades jordlotter upp mellan invånarna och man var tvungen att bli självförsörjande. Möten med andra grupper utanför Bishop Hill gick nu inte att undvika, många var fattiga och de yngre valde att flytta då jorden inte räckte till. Anders Berglunds son valde att gå med i inbördeskriget och gjorde karriär inom det militära (se brev 10, Sid. 24). Anders Berglund skriver (brev 10, Sid. 24) att det är mycket som har förändrats, järnvägen hade blivit klar och det hade börjats bildats städer på prärien, nyanlända emigranter från Sverige hade kommit till Bishop Hill och i Amerika pågick ett inbördeskrig. Det pågick mycket i landet vid denna tid och andra grupper med andra identiteter integrerades med de forna erikjansarna. När kan man då säga att andra identiteter blev viktigare än den egna? Allting erikjansarna trodde på och stod för hade raserats på en mycket kort tid, på nytt var de tvungna att söka en ny identitet, deras överlevnad i ett nytt land med en splittrad koloni gjorde att mötet med andra grupper, den yttre kärnan blev viktigare än deras gamla så starka inre kärna i sökandet efter en ny identitet .

När man ser till de olika brevskrivarna och relaterar innehållet till den tidigare forskningen i undersökningen kan man se att trots erikjansarna var religiösa emigranter harmoniserar det med Rönnqvist resultat och teori. Om man ser till själva identitetsskapandeprocessen menar Rönnqvist att för att man ska kunna identifiera sig med en etnisk grupp måste man känna samhörighet och ha en uppsättning gemensamma värderingar och kulturella särdrag. Erikjansarna var mer sammansvetsad än många andra emigranter. De hade något stort och starkt gemensamt, deras tro förde dem samman och förföljelserna i hemlandet Sverige hade knutit dem samman på ett sätt det inte skulle gjort om de inte hade sin speciella tro. Än mer viktigt är det att komma ihåg detta då många medlemmar lämnat gruppen efter en kort tid i Amerika och när kolonin upplöstes, de hade då tappat den viktiga känslan av samhörighet för att man ska kunna identifiera sig med en grupp. Hur tappar man en identitet på så kort tid och den tidigare så viktiga inre kärnan inte fyller sin funktion. Erikjansarnas historia är kort och intensiv, de kom till Amerika 1848 redan 1860 hade kolonin upplösts, mötet med andra grupper fick allt större betydelse, och som Barth menar så är det mötet och jämförelsen andra grupper som är avgörande för identitetsskapandet, sluter man sig eller är man öppen?

Erikjansarna var till en början mycket slutna, då kolonin upplöstes och när mötet med andra grupper blev oundvikligt ställdes deras identitet på sin kant, resultatet blev att de tog ett steg från den inre kärnan och ett steg närmare den yttre vilket visar att Barths teori är i enighet med erikjansarnas öde, det är inte lika relevant att studera erikjansarna inifrån när identitetsskapandet i själva verket är beroende av mötet och jämförelsen med andra grupper. Det var just mötet med andra grupper som var en av de avgörande faktorerna att kolonin upplöstes. Rönnqvist visar att de flesta församlingar övergav det svenska språket ganska snabbt, vilket kan vara en konsekvens att försöka behålla de yngre medlemmarna i församlingarna, detta kan ha bidragit till att upplösningen gick så fort som den gjorde, erikjansarna fruktade kanske inte att möta den nya världen utanför kolonin då de kunde språket och till viss del kände till livet utanför framförallt de unga, mötet med den yttre kärnan blev mer lockande än skrämmande för medlemmarna, det blev motsatt effekt mot det som från början var tänkt.

De två sista breven i undersökningen är daterade år 1888 och dessa har jag tagit med för att visa hur snabbt människorna i Bishop Hill anpassade sig till ett nytt liv utan församlingen. Två unga kvinnor anländer tjugo år efter att kolonin upplöstes till sina släktingar som befunnit

sig mitt i denna process, ingenting nämner de i breven hem om erikjansarna och deras religion vilket är mycket intressant då tjugo år i ett historiskt perspektiv är väldigt kort, kort men stort nog för att skapa historia. Detta visar som Rönnqvist skriver: Etniciteten behöver inte vara en identitet som överordnas alla andra sociala identiteter.

Sammanfattning

Denna undersökning består av en studie kvarvarande brev från erikjansarna som finns bevarade hos Alfta hembygdsförening, syftet är den svenska identitetens förändring hos erikjansarna i Amerika och hur det återspeglar sig i breven hem till Alfta. För att kunna fastställa en eventuell förändring utifrån breven står tre frågor till undersökningen: 1. Vilka inkluderades och vilka exkluderades i gemenskapen, på vilket sätt begränsade respektive möjliggjorde den amerikanska immigrantmiljön Erikjansarnas sammanhållning? 2. Hur förhöll man sig till nationella och etiska influenser från det nya landet i sitt sökande efter en egen identitet? 3. Hur och varför integreras andra identiteter hos Erikjansarna?

Till grund för frågeställningen står Carina Rönnqvist avhandling Svea folk i Babels land som belyser svenskt identitetsskapande i Kanada under 1900- talets första hälft. Avhandlingen blev mycket användbar för undersökningen då den rör samma ämne och i högsta grad påvisar vilka faktorer som spelar in i identitetsskapandeprocessen.

Rönnqvist tar upp ett antal teorier, en av dessa är Fredrik Barth teori om kulturgränsbegrepp, var det verkligen relevant att studera kulturen, det som händer i gruppen, när identitetsskapandet i själva verket föreföll helt beroende av mötet och jämförelsen av andra grupper? Han talar om den yttre och inre kärnan, vilket även blev en viktig teori att luta sig mot i denna undersökning, Barth påvisar att identitetsskapandet är helt beroende av mötet och jämförelsen av andra grupper. Utifrån Rönnqvist och Barths teorier studerades tolv utvalda brev från Erikjansarna i Amerika och resultatet utifrån frågeställningarna.

I resultatet visade det sig att de som inkluderades i gemenskapen var de människor som inte ifrågasatte läran och gjorde det som förväntades av medlemmarna. Människorna i kolonin blev ytterst sällan påverkade av grupper utifrån på grund av den amerikanska immigrantmiljön. Samtidigt som de avgränsade sig för övriga samhället visade de en öppenhet att vilja bli amerikanska medborgare. När mötet med andra grupper i samhället blev oundvikligt visar det sig att Barths teori om steget från den inre kärnan och mötet med den yttre är en viktig identitetsskapande faktor, andra identiteter förhöll sig viktig för att de skulle överleva. Etniciteten behöver inte vara en identitet som överordnas alla andra sociala identiteter.

Källförteckning och litteraturförteckning

Otryckta källor

Alfta Hembygdsförenings arkiv

Arkivkartong 48, ID 1599, 2242, 1594

Litteratur

Barth, Fredrik. *Ethnic Groups and Boundaries*. Bergen 1969. E publikation:

<http://walk2geographies.files.wordpress.com/2009/03/barth-introduction-ethnic-groups-and-boundaries.pdf> 2010-09-28

Isaksson, Olov. *Historien om Bishop Hill*. Kristianstad 1995

Ohlson, Johan. *Hälsinge Runor En Hembygdsbok 1964- 1965, Om Erikjanismen och kolonien Bishop Hill*. Malung 1964

Olsson, Nils William. Wikén, Erik. *Swedish Passenger Arrivals in the United States 1820 – 1850*. Helsingborg 1995

Rönnqvist, Carina. *Svea folk i Babels land- svensk identitet i Kanada under 1900- talets första hälft*

Söderberg, Kjell. *Det första massutvandringen, en studie av befolkningsrörlighet och emigration utgående från Alfta socken i Hälsingland 1846- 1895*. Kungälv 1981

Walan, Bror. *Invandrarna och kyrkan. Falköping* 1963

Wallenberg Bondesson, Maria. *Religiösa konflikter i hälsingland 1630- 1800*. Stockholm 2003